

УДК 342.92

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2021.47.54-57>Д. Пономарьова, асп.
ORCID ID 0000-0001-6597-1893

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна

ЗАВДАННЯ ТА ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ

Обґрунтовано актуальність уточнення, формулювання та розмежування завдань і принципів взаємодії Міністерства оборони України з іншими державними органами. Наголошено, що однією із сутнісних ознак взаємодії є спільність виконуваних завдань, що об'єктивно обґрунтовує доцільність об'єднання зусиль двох чи більше учасників взаємодії. МОУ взаємодіє з іншими державними органами, передусім з тими, що входять до складу сектора безпеки й оборони, задля забезпечення формування та реалізації державної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони та військового будівництва в мирний час й особливий період. Вагомість цих завдань та їхнє стратегічне значення для держави, суспільства та кожного громадянина обумовлює важливість налагодження ефективної взаємодії, що залежить насамперед від засадничих принципів її організації та реалізації. Обґрунтовано актуальність дослідження завдань і принципів взаємодії МОУ з іншими державними органами. Проаналізовано положення чинного адміністративного законодавства, яке регламентує завдання МОУ з іншими державними органами. Уточнено, сформульовано та розмежовано завдання взаємодії МОУ з іншими державними органами в розрізі двох взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих груп: 1) поставлених завдань перед МОУ, які плануються досягти, у тому числі, і шляхом взаємодії з іншими державними органами; 2) завдань безпосередньо взаємодії Міністерства оборони України з іншими державними органами, очікувані результати від реалізації яких обумовлюють власне доцільність цієї взаємодії. Виділені принципи взаємодії МОУ з іншими державними органами, які було розділено на дві взаємодоповнюючі групи: 1) базові принципи діяльності МОУ, у тому числі, і його взаємодії з іншими державними органами: а) універсальні управлінські принципи; б) нормативно-правові принципи; в) спеціальні принципи діяльності МОУ; 2) специфічні принципи взаємодії МОУ з іншими державними органами, на яких базується безпосередньо ця взаємодія і від яких залежить ефективність її реалізації.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, взаємодія, ефективність взаємодії, завдання взаємодії, Міністерство оборони України (МОУ), принципи взаємодії.

Постановка проблеми. Однією із сутнісних ознак взаємодії є спільність виконуваних завдань, що об'єктивно обґрунтовує доцільність об'єднання зусиль двох чи більше учасників взаємодії. Міністерство оборони України взаємодіє з іншими державними органами і насамперед з тими, що входять до складу сектора безпеки й оборони, задля забезпечення формування та реалізації державної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони й військового будівництва в мирний час й особливий період. Вагомість цих завдань та їхнє стратегічне значення для держави, суспільства та кожного громадянина обумовлює важливість налагодження ефективної взаємодії, що залежить насамперед від засадничих принципів її організації та реалізації. Зазначене вищесвідчить про актуальність дослідження завдань і принципів взаємодії МОУ з іншими державними органами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні засади дослідження проблеми запобігання корупційним правопорушенням розглядали у своїх роботах такі науковці, як: К. Бугайчук, В. Гвоздецький, В. Карелін, В. Колпаков, І. Короватник, А. Новак, М. Пластун, А. Приходько, І. Рєвак, Ю. Румянцев, В. Трепак, М. Фоміна, Н. Христинченко, І. Яцків та інші. Питання методології визначення корупційних ризиків у секторі безпеки та оборони розглядали у своїх дослідженнях О. Голота, В. Левчук, І. Піскун, С. Тарасов, І. Шопіна, С. Яковенко та інші науковці. Разом з тим проблеми запобігання корупційним правопорушенням в органах військового управління залишаються ще недостатньо дослідженими, що обумовлює актуальність теми цієї статті.

Мета статті полягає в уточненні завдань і принципів взаємодії Міністерства оборони України з іншими державними органами.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, завдання взаємодії Міністерства оборони України охоплюють як поставлені завдання перед МОУ, які плануються досягти, у тому числі, і шляхом взаємодії з іншими державними органами, так і завдання безпосередньо взаємодії МОУ з іншими державними органами, очікувані ре-

зультати від реалізації яких обумовлюють власне доцільність цієї взаємодії. Основними завданнями МОУ, закріпленими в Положенні про Міністерство оборони України (Постанова Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 р. № 671), є: 1) забезпечення формування та реалізації державної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва у мирний час та особливий період щодо: організації в силах оборони заходів оборонного планування; визначення засад воєнної, військової кадрової та військово-технічної політики у сфері оборони; 2) здійснення військово-політичного та адміністративного керівництва ЗС; 3) здійснення в установленому порядку координації діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування щодо підготовки держави до оборони; 4) забезпечення у межах повноважень, передбачених законом, реалізації державної політики з оборонних питань, що пов'язані з використанням повітряного простору України та захистом суверенітету держави; 5) координація діяльності Держспецтрансслужби для забезпечення стійкого функціонування транспорту в мирний час та в особливий період [1]. При цьому Директорат інформаційної політики у сфері оборони та стратегічних комунікацій МОУ покликаний здійснювати такі завдання, як: налагодження взаємодії між МОУ, ЗСУ та громадянським суспільством; забезпечення формування системи стратегічних комунікацій та визначення шляхів її становлення та розвитку в МОУ, ЗСУ та Держспецтрансслужбі як складової загальнодержавної системи стратегічних комунікацій, а також ряду інших [2].

Також слід звернути увагу на завдання Міністерства оборони України в контексті його взаємодії з іншими державними органами, що випливають із положень Стратегії воєнної безпеки України, а також особливостями інформаційного протистояння в умовах гібридної війни, яке обумовлює необхідність посилення присутності оборонного відомства в інформаційному просторі [3–5]. Зокрема, за пріоритетом розвитку інституційних спроможностей МОУ та інших органів управління складових сил оборони передбачається досягнення МОУ необхідних ін-

ституційних спроможностей для забезпечення формування та реалізації державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва за участю інших органів управління складових сил оборони, здійснення в установленому порядку координації діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, а також взаємодії з компетентними органами інших держав та міжнародними організаціями під час підготовки до всеохоплюючої оборони України, надання відсічі і стримування збройної агресії проти України, ліквідації збройного конфлікту та під час відбудовного періоду після закінчення воєнних дій та реалізація ряду інших завдань. За пріоритетом нарощування спроможностей ЗСУ, сил територіальної оборони у їхньому складі, інших складових сил оборони до виконання покладених завдань – оновлення доктрин, концепцій, планів, інших документів щодо підготовки та застосування сил оборони у частині забезпечення їхньої здатності швидко утворювати необхідні угруповання та розгортатися на загрозливих напрямках, вести превентивні, непередбачувані, асиметричні та інноваційні дії для нівелювання чисельної і технологічної переваги противника, виконання завдань у відриві від основних сил, використовуючи єдиний інформаційний простір; підвищення якості та інтенсивності спільної підготовки сил оборони до ведення стратегічних дій, участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки [6] та інші завдання. Важливість цих завдань, більшість з яких мають стратегічне значення для держави, суспільства та для кожного окремо взятого громадянина, виходячи з необхідності забезпечення національних інтересів, прав і свобод людини та громадянина, обумовлює важливість налагодження ефективної взаємодії, результати якої передусім залежать від засадничих принципів її організації та реалізації.

Досліджуючи принципи сучасної безпекової політики, Д. Грибанов вбачає їхню сутність у світоглядних орієнтирах і логічних вимогах до подальшої розробки та напрацювання теоретико-методологічних засад забезпечення національної безпеки [7, с. 62–66]. В. Антонов зазначає, що принципи узагальнюють найсуттєвіші закономірності становлення й розвитку системи забезпечення національної безпеки, забезпечуючи акумуляцію знань, обґрунтованість та актуальність теоретичних положень цієї системи [8, с. 237]. О. Синявська вважає, що принципами взаємодії є основні положення, що відображають головні аспекти та найсуттєвіші прояви взаємодії, встановлені взаємовідносини, основні прояви суб'єктів взаємодії, що базуються на використанні знань і практичного досвіду взаємовідносин. На думку авторки, принципи взаємодії відображають зміст і взаємозв'язки основних компонентів взаємодії як системи [9, с. 91–98].

Використовуючи підхід до розмежування завдань взаємодії МОУ з іншими державними органами, відповідно до положень ст. 3 Закону України "Про національну безпеку України" [10] пропонуємо і принципи взаємодії МОУ з іншими державними органами аналогічно розділити на дві групи: 1) базові принципи діяльності МОУ, у тому числі, і його взаємодії з іншими державними органами; 2) специфічні принципи взаємодії МОУ з іншими державними органами, на яких базується безпосередньо ця взаємодія і від яких залежить ефективність її реалізації.

Аналізуючи Стратегію національної безпеки України, слід зазначити, що остання ґрунтується на трьох головних принципах, а саме: 1) стримуванні, що полягає в розвитку оборонних і безпекових спроможностей для унеможливлення збройної агресії проти України;

2) стійкості, що означає здатність суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища й підтримувати стає функціонування, зокрема, шляхом мінімізації зовнішніх і внутрішніх уразливостей; 3) взаємодії, під якою у цьому контексті розуміють розвиток стратегічних відносин із основними іноземними партнерами, насамперед з Європейським Союзом і НАТО та їхніми державами-членами, Сполученими Штатами Америки, прагматичне співробітництво з іншими державами та міжнародними організаціями на основі національних інтересів України [11].

С. Курило, досліджуючи підходи науковців та чинні нормативно-правові акти щодо принципів взаємодії, вказує на такі особливості: 1) похідні від загальних принципів конкретної сфери діяльності; 2) відповідають загальним принципам державного управління; 3) нормативно визначені й відповідають загальним принципам нормативно-правового забезпечення; 4) їхня різноманітність і значущість у практичній діяльності потребує застосування комплексного підходу для їхнього дослідження та використання; 5) сукупність принципів взаємодії являє собою певну систему, де кожний принцип посідає власне місце, що відповідає його функціональному призначенню і значенню для характеристики процесів взаємодії [12, с. 144], із чим варто погодитися.

В. Ковальська виділяє такі принципи взаємодії, як: надійність системи управління, раціональної мінімізації обсягу функцій (максимальної економічності), простоти і гнучкості організаційних структур, пріоритетної орієнтації оперативного-службової діяльності кожного органу (служби, підрозділу тощо) незалежно від їхньої функціональної спеціалізації, плановості, поступовості, гласності, наукової обґрунтованості прийнятих рішень [13, с. 167–172]. Натомість, О. Синявська розрізняє принципи побудови системи взаємодії, якими вважає принципи спільності інтересів, функціональності, нормованості та спеціалізованості, і принципи здійснення процесу взаємодії, що містять принципи безперервності, скоординованості дій, маневреності (оперативності, гнучкості тощо), відповідальності за виконання зобов'язань при взаємодії, заохочення [9, с. 91–98]. Спірним вважаємо виокремлений автором принцип заохочення, оскільки в контексті державних органів взаємодія нормативно стосується службових обов'язків, тому вважаємо, що доречніше вказувати на спільність цілей чи вмотивованість, аніж на заохочення.

Висновки. Отже, підсумовуючи вищенаведене, пропонуємо уточнити та розмежувати завдання взаємодії Міністерства оборони України з іншими державними органами у розрізі двох взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих груп таким чином:

1) поставлені завдання перед МОУ, які планується досягти, у тому числі, і шляхом взаємодії з іншими державними органами: формування та реалізація державної політики з питань національної безпеки й оборони, оборонного планування тощо; координація діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування щодо оборонної підготовки; здійснення військового та адміністративного менеджменту в ЗСУ та інші передбачені чинним законодавством завдання;

2) завдання безпосередньо взаємодії МОУ з іншими державними органами, очікувані результати від реалізації яких обумовлюють власне доцільність цієї взаємодії: формування, становлення та вдосконалення системи стратегічних комунікацій у МОУ, включаючи ЗСУ та Держспецтрансслужбу; досягнення МОУ достатніх інсти-

туційних спроможностей; координація діяльності суб'єктів стратегічних комунікацій МОУ та інших державних органів; забезпечення здійснення МОУ повноважень як члена КМ України, координація взаємодії Міністерства оборони з Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України; досягнення цілей і виконання завдань оборонної реформи; обмін практичним досвідом між суб'єктами взаємодії та розгляд можливостей щодо його запозичення; міжнародне співробітництво і наближення до євроатлантичних стандартів тощо.

Проаналізувавши та узагальнивши нормативно-правові та наукові підходи до визначення принципів взаємодії, пропонуємо виділити такі принципи взаємодії МОУ з іншими державними органами, розділивши їх на дві взаємодоповнювальні групи:

1) базові принципи діяльності МОУ, у тому числі, і його взаємодії з іншими державними органами: а) універсальні управлінські принципи: обґрунтованості, об'єктивності, цілеспрямованості, раціональності, ефективності, системності, плановості, контролю, підзвітності, професіоналізму, гнучкості, зворотного зв'язку тощо; б) нормативно-правові принципи: верховенства права, законності, демократії, рівності, справедливості, прозорості та гласності, відповідальності, запобігання корупції тощо; в) спеціальні принципи діяльності МОУ: стійкості; стримування; дотримання засад демократичного цивільного контролю над функціонуванням сектора безпеки й оборони та застосуванням сили; розвиток сектора безпеки й оборони як основного інструменту реалізації державної політики у сферах національної безпеки й оборони; розвиток стратегічних відносин з основними іноземними партнерами; прагматичне співробітництво з іншими державами та міжнародними організаціями на основі національних інтересів України; участь в інтересах України у міжнародних зусиллях з підтримання миру і безпеки, міждержавних системах та механізмах міжнародної колективної безпеки; дотримання норм міжнародного права, врахування законних інтересів безпеки інших держав тощо;

2) специфічні принципи взаємодії МОУ з іншими державними органами, на яких базується безпосередньо ця взаємодія і від яких залежить ефективність її реалізації: обов'язковості адміністративно-правового регулювання; готовності; своєчасності; адаптивності; обґрунтування доцільності взаємодії; раціональності; синергії; координації взаємодії; кооперації при об'єднанні зусиль; спеціалізації при розподілі завдань і функцій при взаємодії; концентрація та економія зусиль; урахування меж компетенції та правового статусу суб'єктів взаємодії; відповідності функцій, завдань і повноважень спроможностям суб'єктів взаємодії; підтримка безпекового середовища під час взаємодії; чіткого порядку розподілу і делегування відповідальності; пропорційної відповідальності за наслідки взаємодії тощо.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Положення про Міністерство оборони України : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 р. № 671. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.05.2021).
2. Директорат інформаційної політики у сфері оборони та стратегічних комунікацій Міністерства оборони України. URL: <https://www.mil.gov.ua/ministry/struktura-aparatu-ministerstva/direktorat-informacijnoi-politiki-u-sferi-oboroni-ta-strategichnih-komunikacij.html> (дата звернення: 12.05.2021).
3. Khomiakov D., Khrystynchenko N., Shopina I., Zhukov S., Shpenov D. Cybersecurity: Legal and Organizational Support in Leading Countries, NATO and EU Standards // *Jour. of Security & Sustainability Issues*, 2020/3/1. Vol. 9, Issue 3. P. 977-992. URL: <https://jssidoi.org/jssi/papers/papers/journal/36> (дата звернення: 10.06.2021).

4. Koropatnik I., Karelin V., Boikov A., Khrystynchenko N., Shopina I., Activities of the Ministry of Defense in Ukraine and Military Administration during the Special Period // *Jour. of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2020. Vol. 23, Issue 1. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Activities-of-the-ministry-of-defense-in-ukraine-and-military-administration-during-the-special-period-1544-0044-23-1-451.pdf> (дата звернення: 10.06.2021).

5. Інформаційна культура: правовий вимір : монографія / за ред. К.І. Белякова. Київ : КВІЦ, 2018. 168 с.

6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України": Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text> (дата звернення: 30.05.2021).

7. Грибанов Д.Г., Драганов О.В., Лысюк В.В. Цели, принципы и особенности современной политики безопасности : сб. науч. пр. / за. заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева // *Сучасні проблеми державного управління*. Київ : вид-во УАДУ, 2003. Вип. 1. С. 62-66.

8. Антонов В.О. Конституційно-правові засади національної безпеки України : монографія / наук. ред. Ю.С. Шемшученко. Київ : ТАЛКОМ, 2017. 576 с.

9. Синявська О. Ю. Принципи взаємодії персоналу органів внутрішніх справ з населенням // *Вісн. Харків. нац. ун-ту внутр. справ*, 2010. № 2. С. 91-98.

10. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII // *Відомості Верховної Ради*, 2018. № 31. Ст. 241.

11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України": Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення: 30.05.2021).

12. Курило С. Л. Принципи взаємодії органів внутрішніх справ з органами місцевої влади з питань забезпечення громадської безпеки та правопорядку // *Право і Безпека*, 2010. № 5. С. 142-145.

13. Ковальська В. В. Нормативно-правове регулювання та механізм взаємодії правоохоронних органів держави // *Вісн. Харків. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Серія "Право"*, 2009. № 841. С. 167-172.

References

1. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 26, 2014 № 671 "On approval of the Regulation on the Ministry of Defense of Ukraine". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-%D0%BF#Text> [In Ukrainian]
2. Directorate of Information Policy in the Field of Defense and Strategic Communications of the Ministry of Defense of Ukraine. URL: <https://www.mil.gov.ua/ministry/struktura-aparatu-ministerstva/direktorat-informacijnoi-politiki-u-sferi-oboroni-ta-strategichnih-komunikacij.html> [In Ukrainian]
3. Khomiakov, D., Khrystynchenko, N., Shopina, I., Zhukov, S., Shpenov, D. (2020) Cybersecurity: Legal and Organizational Support in Leading Countries, NATO and EU Standards. *Journal of Security & Sustainability Issues*, 9, 3, 977-992. URL: <https://jssidoi.org/jssi/papers/papers/journal/36>. [In English]
4. Koropatnik, I., Karelin, V., Boikov, A., Khrystynchenko, N., Shopina, I. (2020) Activities of the Ministry of Defense in Ukraine and Military Administration during the Special Period. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 23, 1. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Activities-of-the-ministry-of-defense-in-ukraine-and-military-administration-during-the-special-period-1544-0044-23-1-451.pdf> [In English]
5. Information culture: the legal dimension: a monograph / ed. K.I. Belyakov. Kyiv, KVIC, 2018. 168 p. [In Ukrainian]
6. Decree of the President of Ukraine "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of March 25, 2021" On the Strategy of Military Security of Ukraine "of March 25, 2021 № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text> [In Ukrainian]
7. Gribanov, D.G., Draganov, O.V., Lysyuk, V.V. (2003) Objectives, principles and features of modern security policy. *Modern problems of public administration: Coll. Science*. etc. UADU, 1, 62-66. [In Russian]
8. Antonov, V.O. (2017) Constitutional and legal principles of national security of Ukraine: monograph / science. ed. Y.S. Shemshuchenko. [In Ukrainian]
9. Synyavska, O.Y. (2010) Principles of interaction of police personnel with the population. *Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*, 2, 91-98. [In Ukrainian]
10. On National Security of Ukraine: Law of Ukraine (2018) *Information of the Verkhovna Rada*, 3, 241. [In Ukrainian]
11. Decree of the President of Ukraine "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020" On the National Security Strategy of Ukraine "of September 14, 2020 № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> [In Ukrainian]
12. Kurylo, S.L. (2010) Principles of interaction of internal affairs bodies with local authorities on issues of public safety and law and order. *Law and Security*, 5, 142-145. [In Ukrainian]
13. Kovalska, V.V. (2009) Normative-legal regulation and mechanism of interaction of law enforcement bodies of the state. *Bulletin of VN Karazin Kharkiv National University. Law series*, 841, 167-172. [In Ukrainian]

D. Ponomarova, PhD Stud.

ORCID ID 0000-0001-6597-1893

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

TASKS AND PRINCIPLES OF INTERACTION OF THE MINISTRY OF DEFENSE OF UKRAINE WITH OTHER STATE BODIES

The article substantiates the relevance of clarification, formulation and delimitation of tasks and principles of interaction of the Ministry of Defense of Ukraine with other state bodies. It is noted that one of the essential signs of interaction is the commonality of the tasks performed, objectively substantiates the expediency of combining the efforts of two or more participants in the interaction. The Ministry of Defense of Ukraine interacts with other state bodies, primarily with those that are part of the security and defense sector, to ensure the formation and implementation of state policy on national security in the military sphere, defense and military development in peacetime and a special period. The weight of these tasks and their strategic importance for the state, society and every citizen determines the importance of establishing effective interaction, depends primarily on the basic principles of its organization and implementation. Therefore, the article substantiates the relevance of the study of the tasks and principles of interaction of the Ministry of Defense of Ukraine with other state bodies. The article analyzes the provisions of the current administrative legislation regulating the task of the Ministry of Defense of Ukraine with other state bodies. The tasks of interaction of the Ministry of Defense of Ukraine with other state bodies in the context of two interrelated and complementary groups have been clarified, formulated and delimited: 1) the tasks set for the Ministry of Defense of Ukraine are planned to be achieved, including through interaction with other state bodies; 2) tasks of direct interaction of the Ministry of Defense of Ukraine with other state bodies, the expected results from the implementation of which determine the actual expediency of this interaction. The highlighted principles of interaction of the Ministry of Defense of Ukraine with other state bodies, which were divided into two complementary groups: 1) basic principles of the Ministry of Defense of Ukraine, including its interaction with other state bodies: a) universal management principles; b) regulatory and legal principles; c) special principles of activity of the Ministry of Defense of Ukraine; 2) specific principles of interaction of the Ministry of Defense of Ukraine with other state bodies, on which this interaction is directly based and on which the effectiveness of its implementation depends.

Keywords: administrative and legal support, interaction, interaction efficiency, interaction tasks, Ministry of Defense of Ukraine, principles of interaction.